

LIÊN HIỆP CÁC HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT VIỆT NAM
HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM

NGUYỄN DUY THỊNH

VĂN HÓA KÁNH LOÓNG
CỦA NGƯỜI THÁI Ở HUYỆN MAI CHÂU,
TỈNH HÒA BÌNH

NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN

**ĐỀ ÁN BẢO TỒN, PHÁT HUY GIÁ TRỊ
TÁC PHẨM VĂN HỌC, NGHỆ THUẬT
CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM**

Cố vấn Ban Chỉ đạo: Nhà thơ Hữu Thịnh

Chủ tịch Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam

BAN CHỈ ĐẠO

1. Nhà văn Tùng Diễm (Trần Quang Diễm) *Trưởng ban*
2. Nhà nghiên cứu. TS. Đoàn Thanh Nô *Phó Trưởng ban*
3. TS. Trịnh Thị Thùy *Phó Trưởng ban*
4. Nhạc sĩ Nông Quốc Bình *Ủy viên kiêm Giám đốc*
5. GS.TS. Nguyễn Xuân Kính *Ủy viên*
6. PGS.TS. Lâm Bá Nam *Ủy viên*
7. ThS. Vũ Công Hội *Ủy viên*
8. ThS. Phạm Văn Trường *Ủy viên*
9. ThS. Nguyễn Nguyên *Ủy viên*
10. ThS. Nguyễn Ngọc Bích *Ủy viên*

Giám đốc

Nhạc sĩ Nông Quốc Bình

LỜI GIỚI THIỆU

Uy ban toàn quốc Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam là tổ chức chính trị - xã hội - nghề nghiệp, thành viên của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, mái nhà chung của các Hội Văn học nghệ thuật cả nước. Liên hiệp gồm 74 tổ chức thành viên với trên 45.000 hội viên là văn nghệ sĩ thuộc các Hội Văn học nghệ thuật chuyên ngành Trung ương và các Hội Văn học nghệ thuật tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương, trong đó có Hội Văn học nghệ thuật các Dân tộc thiểu số Việt Nam.

Trải qua gần 25 năm hình thành và phát triển, đến nay Hội Văn học nghệ thuật các Dân tộc thiểu số Việt Nam đã có hơn một nghìn hội viên, trong đó gần 600 hội viên là người dân tộc thiểu số hoạt động tại 34 tổ chức cơ sở và các chi hội, tỉnh thành hội trong cả nước. Trong giai đoạn từ năm 1999 đến nay, được sự quan tâm của Đảng và Nhà nước, đã có hàng nghìn công trình, tác phẩm văn học, nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam được sưu tầm, nghiên cứu, biên dịch, sáng tạo.

Bộ sách này là một phần của Đề án “Bảo tồn, phát huy giá trị tác phẩm văn học, nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam”, với mục tiêu là thực hiện chính sách dân tộc của Đảng, Nhà nước nhằm bảo tồn, phát huy giá trị tác phẩm văn học, nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam; quảng bá di sản văn hóa các dân tộc thiểu số Việt Nam với bạn bè thế giới; góp phần xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc và xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc, thúc đẩy tiến trình đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế; bổ sung nguồn tài liệu phục vụ công tác giảng dạy, nghiên cứu, trao đổi, giao lưu và phát triển văn hóa giữa các tộc người, nhân dân trong và ngoài nước, với cộng đồng quốc tế.

Bộ sách là kết quả từ kho tài liệu hàng nghìn công trình, tác phẩm đã được nghiên cứu, sưu tầm, biên dịch, sáng tạo qua nhiều thế hệ tác giả, nghệ nhân, hội viên của Hội Văn học nghệ thuật các Dân tộc thiểu số Việt Nam.

Trong quá trình thực hiện bộ sách, Ban Chỉ đạo mong nhận được góp ý của quý bạn đọc gần xa.

TM. BAN CHỈ ĐẠO
TRƯỜNG BAN

Nhà văn Tùng Điền

Phó Chủ tịch Thường trực

Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam

LỜI NÓI ĐẦU

Mai Châu là huyện miền núi phía Tây của tỉnh Hòa Bình. Đây là nơi sinh sống của nhiều tộc người như Mường, H'mông, Hoa... Tuy nhiên, Mai Châu là địa bàn tập trung chủ yếu người Thái sinh sống. Họ giữ vai trò chủ đạo trong phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội tại huyện Mai Châu. Người Thái ở huyện Mai Châu mang những nét chung của văn hóa Thái nhưng lại có nhiều đặc trưng riêng do chịu ảnh hưởng các yếu tố văn hóa từ nhiều hướng khác nhau.

Kánh loáng là hình thức sinh hoạt văn hóa dân gian rất độc đáo, gắn liền với sự tồn tại, phát triển của người Thái Mai Châu¹ nói riêng và cộng đồng người

---

1. Người Thái Mai Châu: Là những người Thái sinh sống lâu đời tại khu vực huyện Mai Châu, tỉnh Hòa Bình; mang nhiều nét đặc trưng riêng trong văn hóa, được định hình bởi các yếu tố địa lý, lịch sử, môi trường của nơi cư trú. Luận án sử dụng thuật ngữ "Thái Mai Châu" là nói đến nhóm người Thái ở huyện Mai Châu; để phân biệt với các nhóm Thái ở địa phương khác như Thái Sơn La, Thái Điện Biên, Thái Nghệ An...

Thái ở Việt Nam nói chung. Sinh hoạt văn hóa *kánh loóng* có ý nghĩa quan trọng đối với đời sống văn hóa người Thái Mai Châu, phản ánh đặc điểm xã hội, đời sống tâm linh và thực hành tín ngưỡng, vì thế, hiện tượng này mang nhiều giá trị về mặt văn hóa.

Những năm gần đây, hoạt động kinh tế du lịch ở Mai Châu phát triển mạnh mẽ, tạo ra sự chuyển biến sâu sắc về kinh tế, văn hóa, xã hội của địa phương. Du lịch phát triển đã tác động không nhỏ đến văn hóa truyền thống của người Thái Mai Châu. Bên cạnh những tác động tích cực, thúc đẩy văn hóa Thái Mai Châu phát triển, thì du lịch cũng đang đặt văn hóa truyền thống của người Thái Mai Châu trước nguy cơ biến đổi, bị mai một, pha trộn, không còn giữ được bản sắc. Sinh hoạt văn hóa *kánh loóng* cũng không tránh khỏi xu hướng biến đổi đó. Ở chiều hướng tích cực, tuy hình thức, ý nghĩa của sinh hoạt văn hóa *kánh loóng* đã có nhiều thay đổi, song nó vẫn được duy trì và tồn tại như một di sản văn hóa quan trọng. Nhiều bản du lịch của người Thái Mai Châu vẫn giữ được các đội *kánh loóng* để phục vụ du khách thăm quan. Mặt khác, sinh hoạt văn hóa *kánh loóng* cũng thay đổi hoàn toàn về chức năng, ý nghĩa, cùng với đó là các trường hợp sử dụng, bài bản... dẫn đến nguy cơ mất đi những giá trị, nét đặc

sắc của một hình thức sinh hoạt văn hóa cổ xưa còn được bảo lưu đến ngày nay.

Sinh hoạt văn hóa *kánh loáng* của người Thái Mai Châu chưa nhận được sự quan tâm nghiên cứu đúng mức. Không có nhiều các bài viết, công trình chuyên khảo về hình thức sinh hoạt văn hóa này.

Do đó, thiết nghĩ cần phải có một công trình nghiên cứu tổng thể về sinh hoạt văn hóa *kánh loáng* của người Thái Mai Châu để có thể thấy rõ hơn sự đa dạng của các giá trị văn hóa Thái. Từ đó, nhận diện được đặc trưng trong văn hóa của người Thái Mai Châu và những biến đổi thông qua nghiên cứu trường hợp *kánh loáng*.

Việc nghiên cứu trường hợp sinh hoạt văn hóa *kánh loáng* của người Thái Mai Châu có ý nghĩa cả về mặt lý luận và thực tiễn. Ở khía cạnh lý luận, công trình góp phần giải mã một số đặc trưng trong văn hóa Thái như vấn đề giới, tín ngưỡng, tâm linh, vũ trụ quan... Về mặt thực tiễn, kết quả nghiên cứu của luận án sẽ cung cấp cơ sở khoa học cho các chính sách bảo vệ và phát huy di sản văn hóa Thái trong xã hội Việt Nam đương đại.

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

GS	Giáo sư
HDND	Hội đồng nhân dân
Nxb	Nhà xuất bản
NCS	Nghiên cứu sinh
NNC	Nhà nghiên cứu
PGS	Phó giáo sư
PL	Phụ lục
Sdd	Sách đã dẫn
Tp	Thành phố
TS	Tiến sĩ
TSKH	Tiến sĩ khoa học
tr	Trang
TW	Trung ương
UBND	Ủy ban nhân dân
VD	Ví dụ
VHNT	Văn hóa nghệ thuật
VHTT	Văn hóa thông tin